

40. Susreti socijalnih radnika

**Naučno-stručni skup pod
nazivom:
Savremeni izazovi socijalne
zaštite - osetljive grupe,
programi i ishodi**

7. jun 2019.

**Univerzitet u Beogradu – Fakultet
političkih nauka**

ISBN 978-86-6425-061-0

Knjiga sažetaka

Naučno-stručni skup: **Savremeni izazovi socijalne zaštite - osetljive grupe, programi i ishodi**

40. Susreti socijalnih radnika

Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka, 7. jun 2019. godine

Naučni odbor

prof. dr Ana Čekerevac, Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka

prof. dr Nevenka Žegarac, Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka

prof. dr Natalija Perišić, Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka

doc. dr Anita Burgund, Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka

doc. dr Zoran Vesić, Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka

asist. MA Marina Pantelić, Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka

asist. MA Suzana Mihajlović Babić, Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka

Izdavač

Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka

Beograd, maj 2019.

Dijana Janković
Miona Gajić
Univerzitet u Beogradu - Fakultet političkih nauka

Prava dece na alternativnom staranju i odgovarajuća zakonska regulativa

Deca u sistemu alternativne brige zaslužuju jednake mogućnosti i jednako poštovanje prava kao i deca koja žive u biološkim porodicama. Neophodno je da prava dece na alternativnom staranju imaju centralno mesto u svim procesima brige. Njihova prava i dobrobit zahtevaju posebnu pažnju i moraju se čuvati i smatrati nepovredivima. Kako bi operacionalizovala opšte standarde Konvencije o pravima deteta, Generalna skupština Ujedinjenih nacija 2009. godine usvojila je dokument "Smernice za alternativno staranje o deci". U Republici Srbiji ne postoji zakon koji objedinjuje sva prava deteta, ali su odredbe koje prava deteta štite razasute po brojnim zakonima. Prava deteta su inkorporirana u Zakon o socijalnoj zaštiti, Porodični zakon, pojedine pravilnike i uredbe.

Predmet analize: Isticanje važnosti prava dece na alternativnom staranju sa posebnim osvrtom na pravo na participaciju i pravo na identitet.

Cilj rada: Prikaz prava dece na alternativnom staranju i odgovarajuće zakonske regulative.

Nalazi će biti diskutovani u svetlu savremenih pristupa i istraživanja. Položaj, prava i mehanizmi zaštite prava dece su često "u senci", potisnuti drugim temama, što je izraženo kod dece na alternativnom staranju. Ne(pre)poznavanje dečijih prava, pravnih, strateških i drugih dokumenata kao i mehanizama zaštite neki su od uzroka koji dovode ili mogu da dovedu do kršenja prava deteta.

Ključne reči: prava dece, alternativno staranje, participacija, identitet

dr Jelena Tanasijević
Univerzitet u Beogradu - Fakultet političkih nauka,
Centar za porodični smeštaj i usvojenje Beograd

Tamara Borisavljević
Centar za porodični smeštaj i usvojenje Beograd

Hraniteljstvo kao podrška razvoju rezilijentnosti kod dece na porodičnom smeštaju

Iskustva promene i teških životnih okolnosti umnogome utiču na celokupan razvoj dece bez roditeljskog staranja. Savremeni koncept socijalne zaštite se sve više usmerava na potrebe i snage, stavljajući u fokus osnaživanje osobe da razvija aktivan odnos prema rešavanju životnih problema. U tom kontekstu iskustvo porodičnog života kroz hraniteljstvo kao oblik zaštite može biti podržavajuće u nošenju sa gubicima, traumatskim iskustvima i njihovom prevladavanju, upravo kroz podršku razvoju rezilijentnosti kod dece na smeštaju.

Ovaj rad će predstaviti različita istraživanja koja se bave faktorima koji doprinose razvoju rezilijenci kod dece na porodičnom smeštaju, kao i neki od modela rada na njihovom jačanju. Cilj rada je da ukaže na neke od mogućnosti korišćenja pristupa baziranog na jačanju rezilijenci dece i mladih na hraniteljstvu. U tom kontekstu biće prikazana i iskustva hranitelja iz dve sredine u Srbiji vezana za podršku u procesu prevladavanja životnih nedaća sa aspekta postignutih promena tokom trajanja smeštaja.

Ključne reči: rezilijentnost, hraniteljstvo, deca bez roditeljskog staranja

Miljana Marić

Centar za porodični smeštaj i usvojenje Novi Sad

Ivana Mihić

Univerzitet u Novom Sadu - Filozofski fakultet

Milana Rajić

Institut za psihologiju, Univerzitet u Beogradu - Filozofski fakultet

Jelena Branković

Centar za podršku ranom razvoju i porodičnim odnosima „Harmonija“, Novi Sad

Podrška ranom razvoju dece na hraniteljskom smeštaju: primena programa Medina čitalačka škola

Koncept *podsticajne nege* predstavlja teorijski okvir koji omogućava kreiranje i monitoring podrške ranom razvoju, temeljenom na rezultatima istraživanja, i oslonjen na celovitu podršku porodici da pruži kvalitetno staranje za dete. Istraživanja pokazuju da su program podrške koji se temelje na čitanju sa detetom od najranijih dana efikasni kako u pogledu stimulacije razvoja, tako i u pogledu podrške kvalitetu staranja o deci, te mogu da ponude celoviti podsticaj razvoju i podršku kvalitetu okruženja u kom dete raste.

U radu je predstavljen deo rezultata pilot studije realizovane sa ciljem evaluacije programa *Medina čitalačka škola* kojim se, u okviru savetodavno-edukativnog pristupa, kroz modelovanje ponašanja staratelja, porodice upoznaju sa načinima koje mogu da kreiraju kvalitetne prilike za učenje i razvoj dece. Program je realizovan u deset hraniteljskih porodica, sa dvadesetoro dece uzrasta od rođenja do tri godine.

Monitoring programa rađen je Dnevnikom Mede čitača (zapisi i analiza rada sa porodicom) i evaluacijom svakog susreta od strane hraniteljskih porodica. Na osnovu analize tih podataka uočeno je da, nakon realizovanog programa, porodice bolje razumeju mogućnost, načine i svrhu čitanja sa detetom i da pokazuju sve veću veštinu korišćenja čitanja sa detetom za celovitu podršku razvoju i povezivanje sa detetom. Najviše promena uočeno je u domenu pravljenja razlike između učenja i podučavanja, dok su efekti vidljiviji u porodicama, koje su bile visoko motivisane za sticanje novih veština.

Ključne reči: podsticajna nega, rani razvoj, programi temeljeni na čitanju, hraniteljske porodice, monitoring programa

*Marija Nijemčević Popovski
Nikola Tanasković
Fondacija SOS Dečija sela Srbija*

Podrška mladima sa alternativnog staranja u procesu osamostaljivanja kroz projekat „Jaki mladi“

Nalazi prethodnih istraživanja domaće i uporedne prakse ukazali su da je potrebna pravovremena priprema za osamostaljivanje mladih koji odrastaju u okviru alternativnog staranja. Vodeći se ovim nalazima kao i iskustvom direktne brige o deci bez roditeljskog staranja, Fondacija SOS Dečija sela Srbija pokrenula je 2016. godine projekat “Jaki mladi” u okviru kojeg je osnovan i karijerni centar pod istim nazivom. Cilj projekta je povećanje zapošljivosti mladih od 16 do 30 godina koji su imali ili imaju status deteta bez roditeljskog staranja kao i mladih iz porodica u riziku. Više od 240 mladih sa alternativnog staranja sa teritorije grada Beograda koristilo je usluge karijernog centra u kontinuitetu, 114 se zaposlilo a 11 je samozaposleno. Jedinstvenost ovog karijernog centra je u tome što su usluge koje se pružaju usmerene ne samo na sticanje znanja i veština za zapošljavanje, već i na psiho-socijalnu podršku i savetodavni rad usmeren na jačanje rezilijenci mladih i podsticanje mladih na izgradnju mreže podrške. Trogodišnje iskustvo implementacije ovog projekta pokazalo je da je mladima neophodna podrška kako u razvijanju veština koje bi im omogućile zaposlenje tako i u održivosti zaposlenja i pozitivne promene. U radu će biti prikazane ključne projektne aktivnosti i rezultati koji su postignuti u radu sa više od 240 mladih sa alternativnog staranja.

Ključne reči: mladi sa alternativnog staranja, osamostaljivanje, zapošljavanje, psiho-socijalna podrška, savetovanje, participacija

Željka Burgund

dipl.soc.radnica, predsednica udruženja FICE Srbija

Tamara Borisavljević

dipl.soc.radnica

PRIDE PROGRAM - model prakse za alternativnu brigu o deci i mladima

Alternativno staranje spada u najosetljiviju kategoriju zaštite korisnika u socijalnoj zaštiti, jer su ciljna grupa pretežno deca i mladi, kao najranjivija grupacija. Zato su načini alternativne brige, odnosno programi koji osposobljavaju profesionalce koji se bave ovim vidom zaštite, kao i izbor i kompetencije alternativnih odgajatelja (hranitelja, usvojitelja, vaspitača, mentora mladih i sl.) od izuzetnog značaja.

“FICE Srbija” je implementirala i akreditovala PRIDE program (akronim od PARENTS' (roditeljski), RESURS (resurs, izvor), for(za), INFORMATION (informisanje), DEVELOPMENT (razvoj) i EDUCATION (edukaciju) u periodu 2007.-2009. tokom trajanja projekta “Podrška reformi hraniteljstva u Srbiji”. Program PRIDE je zasnovan na filozofiji vrednosti porodičnog života dece. Više od 10 godina praktične primene (programom obuke je edukovano više od 100 profesionalaca i više stotina hranitelja u veštinama i znanjima (kompetencijama) za alternativno staranje, uverilo nas je da je ovaj konzistentni koncept pripreme i procene, kao i tekuće brige o deci tokom alternativne brige, kako po svom sadržaju, sveobuhvatnosti, izboru tema, načinu prenošenja znanja (meta level), tako i primenljivosti u praksi, izuzetan i po kvalitetu i po svojoj vanvremenskoj liniji primene (ne zastareva, jer se bavi univerzalnim ljudskim potrebama).

Program je baziran na jačanju kvaliteta sistema za brigu o deci i porodicama. Dizajniran je prvenstveno da ojača kvalitet usluga hraniteljstva i usvojenja obezbeđivanjem standardizovanog, konzistentnog i struktuisanog okvira za regrutovanje, pripremu i selektovanje (procenu) hranitelja i usvojioca.

Takođe, ovaj program obezbeđuje stalnu edukaciju tokom pružanja usluge hraniteljstva i kontinuirani profesionalni razvoj.

Praksa je pokazala da je ovaj sveobuhvatni program razvoja i unapređenja roditeljskih kompetencija pogodan i u direktnom radu sa biološkim porodicama, ali i u programima osnaživanja stručnjaka u procesu tranzicije od institucionalne ka alternativnoj zaštiti dece i mladih.

Emina Borjanić Bolić
Docentkinja na Visokoj školi socijalnog rada u Beogradu

Uticaj traumatizacije na obrazovna postignuća dece na alternativnom staranju

Pojam kompleksna trauma opisuje kontinuiranu izloženost dece traumatičnim događajima i uticaj koji ta izloženost kratkoročno i dugoročno može imati na dete. Uticaj traumatskog iskustva na decu i njihovo prilagođavanje datoj situaciji u značajnoj meri se razlikuje od deteta do deteta, a zavisi od razvojnog nivoa deteta u kojem je dete iskusilo traumu i reakcije onoga ko o detetu brine, bez obzira kakva je bila priroda traumatskog događaja (zlostavljanje, zanemarivanje, izloženost porodičnom nasilju ili drugo). Posledice traumatizacije na decu mogu biti veoma kompleksne. Ako se traumatizacija događa na najranijem uzrastu, može se javiti negativan uticaj na razvoj mozga i kognitivni razvoj deteta. Pored toga očekivani su problemi u samoregulaciji, samo-organizacije, dok je za oporavak od traume potrebno osloniti se na odnose koji vraćaju vlastiti integritet. Kod dece školskog uzrasta problemi sa koncentracijom i umanjena sposobnost da mirno sede na času mogu dugoročno voditi ka problemima u postizanju školskog uspeha, kao i način uspostavljanja i održavanja odnosa sa vršnjacima i odraslima. Cilj rada je da ukažemo na značaj utvrđivanja rasprostranjenosti i nivoa traumatizacije kod dece na alternativnom smeštaju, kako bi se obezbedile usluge koje bi omogućile oporavak od traume i zadovoljenje njihovih potreba, a time posredno uticalo i na povećanje obrazovnog postignuća.

Ključne reči: akademsko postignuće, alternativno staranje, trauma, skrining traume, kompleksna trauma

*Zora Krnjaić
Marina Videnović
Milana Rajić*

Institut za psihologiju Univerziteta u Beogradu - Filozofskog fakulteta

Primena etičkih standarda u istraživanju adolescenata na hraniteljstvu

U radu je predstavljen deo istraživanja o dobrobiti adolescenata u Srbiji koji potiču iz različitih sredina i različitog porodičnog okruženja, a koje sprovode Institut za psihologiju, Filozofskog fakulteta i Centar za istraživanja u socijalnoj politici i socijalnom radu, Fakulteta političkih nauka u saradnji sa Unicef-om. Cilj kvantitativnog dela istraživanja koje sprovodi Institut jeste da se uporede adolescenti koji žive u hraniteljskim porodicama u odnosu na za njih referentnu grupu adolescenata koji žive u porodicama sa jednim ili oba roditelja, a koji žive u istim mestima i koji idu u iste škole. Teorijsko polazište je psihologija pozitivnog razvoja adolescenata koje je bilo i osnova u konstrukciji upitnika koji je primenjen (tokom oktobra 2018. godine) u izabranim osnovnim i srednjim školama, na uzorku adolescenata uzrasta od 14 do 19 godina. Obuhvaćeni su učenici osmog razreda osnovne škole i učenici srednje škole. Ispitivanje je obavio psiholog ili pedagog škole tokom jednog školskog časa, a učešće učenika je bilo dobrovoljno i anonimno. Prvi i osnovni nalaz i problem ovog istraživanja jeste da se izvestan broj adolescenata iz uzorka koji su na hraniteljskom smeštaju nije tako izjasnio iako je popunjavanje upitnika anonimno. Zato je obuhvaćen i manji broj dece na hraniteljskom smeštaju od očekivanog broja. Od 1312 iz opšte populacije iz 16 referentnih škola obuhvaćeno je 24 adolescenata na hraniteljskom smeštaju te je dodatno organizovano ispitivanje po grupama u Centrima za još 128 adolescenata. Nalazi potvrđuju potrebu za poštovanjem najviših etičkih standarda od postavljanja nacrtu istraživanja do opreza u tumačenju rezultata istraživanja.

Ključne reči: adolescenti, psihologija pozitivnog razvoja, alternativni smeštaj, hraniteljski smeštaj, etički standardi

prof. dr Nevenka Žegarac
Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka
asist. ma Nikola Jović
Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka
asist. ma Bojana Pucarević
Univerzitet u Nišu – Filozofski fakultet

Uključivanje adolescenata na hraniteljstvu u istraživanje: izazovi i problemi

Perspektive dece i adolescenata o njihovom dobrostanju često su zanemarene. Istraživanje „*Hraniteljstvo i dobrobit adolescenata: istraživanje za unapređenje politika i praksi*“ koje se sprovodi 2018-2019. godine u Srbiji, nastoji između ostalog da spozna i uporedi percepcije adolescenata na hraniteljstvu i percepcije drugih aktera koji su važni u njihovim životima. Ove percepcije se sagledavaju u cilju procene povoljnih i nepovoljnih aspekata sadašnjeg sistema hraniteljstva u Srbiji. Rad opisuje i kritički preispituje zamke, izazove i dobiti od procesa uzorkovanja i regrutovanja adolescenata na hraniteljstvu za učešće u fokus grupama. Razmatramo implikacije za unapređenje metodologije i potrebe za inovativnim pristupima kod uključivanja adolescenata u istraživanje.

Brojni autori naglašavaju da je uključivanje adolescenata na hraniteljstvu u istraživanja kompleksno, zahtevno i nepredvidljivo (Noble-Carr, 2006; Gilbertson & Barber, 2002). Tokom organizacije 10 fokus grupa sa adolescentima na hraniteljstvu, pažljivo su razvijene i primenjene raznovrsne strategije uzorkovanja i regrutovanja. U literaturi se kao glavna prepreka za uključivanje adolescenata na hraniteljstvu u istraživanja navode višestruki čuvari ulaza (*gate keepers*) sa kojima je potrebno pregovarati pristup adolescentima. Naše iskustvo je pokazalo da osim ovih faktora, postoje brojne prepreke za uključivanje adolescenata na hraniteljstvu u istraživanje. Velika stopa odbijanja svakako je i posledica konzervativnog metodološkog dizajna, u kojem dominantna medicinska paradigma u istraživačkoj etici onemogućava da deca i adolescenti (posebno oni ranjivi) dobiju priliku da slobodno iskažu svoje stanovište.

Ključne reči: adolescenti na hraniteljstvu, dobrobit, uzorkovanje, regrutovanje, čuvari ulaza

Ljiljana Skrobić
Univerzitet u Nišu - Filozofski fakultet
Bojana Pucarević
Univerzitet u Nišu - Filozofski fakultet

Kontakti sa članovima biološke porodice kao element dobrobiti adolescenata na hraniteljstvu

U definisanju dobrobiti dece i adolescenata kao jedan od elemenata prepoznaje se kvalitet odnosa, a u okviru toga odnosi sa članovima biološke porodice se izdvajaju kao veoma značajni. Smeštaj u hraniteljsku porodicu dovodi do promena, a nekada i do prekida ovih odnosa. Održavanje kontakata adolescenata na hraniteljstvu sa članovima biološke porodice je način da se ovi odnosi, kao i njihov doprinos dobrobiti, sačuvaju.

Ovaj rad prikazuje i upoređuje perspektive različitih aktera o tome na koji način kontakti sa članovima biološke porodice doprinose dobrobiti adolescenata na hraniteljstvu. Podaci su prikupljeni u okviru istraživanja „Hraniteljstvo i dobrobit adolescenata; istraživanje za unapređenje politika i praksi“¹. U fokus grupama su odvojeno okupljeni adolescenti na hraniteljstvu, mladi koji su napustili porodični smeštaj i odrasli u odnosu na uloge koje imaju u sistemu socijalne zaštite (hranitelji, voditelji slučaja, savetnici za hraniteljstvo), dok su intervjui realizovani sa stručnjacima iz oblasti hraniteljstva.

U ovom istraživanju je, iz perspektive različitih učesnika, prepoznato da su kontakti sa članovima biološke porodice značajni i da utiču na dobrobit adolescenata, ali da oni imaju različite percepcije faktora od kojih zavisi da li će uticaj kontakata biti pozitivan ili ne. Iako rezultati istraživanja pokazuju da postoji svest o značaju kontakata i potrebi da se oni podstiču, takođe se prepoznaje da veliki broj adolescenata nema kontakte ili da oni nisu usklađeni sa onim što jesu potrebe, prava i interesi adolescenata.

Ključne reči: dobrobit, adolescenti, hraniteljstvo, biološka porodica, kontakti

¹ Istraživanje su realizovali Centar za istraživanja u socijalnoj politici i socijalnom radu Fakulteta političkih nauka u Beogradu, Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu i UNICEF.

Jasna Knežević
master socijalni radnik

Odnos između biološke dece hranitelja i dece na hraniteljstvu (perspektiva biološkog deteta)

Fokus rada stručnih službi ali i istraživačkog rada kada govorimo o porodičnom smeštaju je prevashodno usmeren na decu na smeštaju i hranitelje. Sa druge strane, biološka deca hranitelja i pogled na hraniteljstvo iz njihove perspektive, njihov doživljaj o hraniteljstvu, njihov odnos sa decom smeštenom u porodici često ostaju van ovih opsega. Rad ima za cilj analizu načina na koji biološka deca hranitelja doživljavaju odnose sa detetom smeštenim u njihovim porodicama. Istraživanje je sprovedeno na uzorku od šezdeset jednog biološkog deteta hranitelja čiji se roditelji bave hraniteljstvom, uzrasta od dvanaest do devetnaest godina, oba pola. Ispitanici su biološka deca hranitelja iz hraniteljskih porodica sa teritorija koje prati Centar za porodični smeštaj i usvojenje Beograd. Tehnike korišćene za prikupljanje podataka su upitnik i produbljeni intervju. Utvrđena je povezanost između odnosa i ukupnog broja dece u porodici, kao i između godina bavljenja hraniteljstvom i kvaliteta odnosa biološke dece hranitelja i dece na hraniteljstvu. Dobijeni rezultati ukazuju da je odnos između biološkog deteta hranitelja i deteta na smeštaju prema mišljenju biološke dece veoma pozitivan, te da prema karakteristikama odnosa (ulogama koje deca zauzimaju, kompetitivnosti, udruživanju) odgovara odnosu koji se formira među siblinzima.

Ključne reči: biološka deca hranitelja, perspektiva biološke dece hranitelja, odnos, karakteristike odnosa

Violeta Marković

Istraživač-pripravnik na Univerzitetu u Beogradu - Fakultetu političkih nauka

Alternativno staranje za decu migrante/tražioce azila bez pratnje roditelja ili staratelja u Srbiji

Alternativno staranje označava formalni ili neformalni oblik zbrinjavanja deteta/mlade osobe do 18. godine odnosno 26. ukoliko je na redovnom školovanju, koji traje makar jednu noć kada je dete izvan roditeljskog doma, bez obzira na to da li je usledio nakon presude suda ili odluke organa starateljstva, na inicijativu deteta, njegovih roditelja, srodnika ili da je odgajatelj spontano preuzeo na sebe staranje u odsustvu roditelja. Osnovne forme alternativnog staranja su: starateljstvo, rezidencijalni i hraniteljski smeštaj i zasnovane su na porodici (family-based) ili su nalik porodici (family like). Kroz Srbiju je, od 2015. godine, proputovao veliki broj dece, a među njima veliki je broj bio dece bez pratnje odrasle odgovorne osobe. Za njih je od 2015.godine propisana posebna zaštita, sa naglašenom odgovornosti nadležnih Organa starateljstva za pružanje starateljske zaštite i utvrđivanja najboljeg interesa dece bez pratnje, ali i dužnost da se deca iz ove populacije smeštaju u ustanove socijalne zaštite koje su unapred predviđene za smeštaj maloletnih stranaca. Od 2015. godine do danas, usluge smeštaja za decu migrante/tražioce azila se menjala, ali je od početka akcenat bio na razvijanju alternativnih vrsta smeštaja.

Cilj rada je prikaz i analiza postojećeg sistema alternativne zaštite za maloletne migrante/tražioce azila bez pratnje roditelja ili staratelja i kako se sistem menjao i razvijao od 2015.godine do danas. Rad će se zasnivati na analizi postojeće naučne i stručne literature. Zaključak je da je, i pored uložениh napora da se razvija alternativno staranje za ovu ugroženu kategoriju dece, i dalje ovaj vid zaštite nedovoljno razvijen.

Ključne reči: maloletni migranti/tražiocі azila bez pratnje roditelja ili staratelja, alternativno staranje, zaštita dece, socijalna zaštita, starateljska zaštita

Sanja Polić
Univerzitet u Beogradu - Fakultet političkih nauka
Prof. dr Jasna Hrnčić
Univerzitet u Beogradu - Fakultet političkih nauka

Supervizija zaposlenih u okviru alternativnog staranja dece i mladih u sistemu socijalne zaštite

Supervizija je značajna za sprovođenje i unapređenje profesionalnog rada u sistemu socijalne zaštite, pružanje kvalitetnih usluga korisnicima i dalji razvoj vladinog i nevladinog sektora u ovoj oblasti. Zakon o socijalnoj zaštiti Republike Srbije predviđa obaveznu superviziju za voditelje slučaja u centrima za socijalni rad, ali ne i za zaposlene u okviru alternativnog staranja dece i mladih u sistemu socijalne zaštite. Cilj rada je analiza funkcija, faktora i aspekata supervizije poslova smeštaja u hraniteljske i srodničke porodice i u domove za decu i mlade bez roditeljskog staranja, sa smetnjama u razvoju i sa problemima u ponašanju. U radu se daje pregled teorijskih pristupa i istraživanja sprovedenih u ovoj oblasti u svetu i kod nas. Analizira se mesto supervizije u postojećoj regulativi i organizaciji alternativnog staranja u Republici Srbiji. Pokazuje se da je ova važna aktivnost nedovoljno uređena u socijalnoj zaštiti i podložna različitim tumačenjima stručnjaka nadležnih za regulisanje supervizije u relevantnim ustanovama. Diskutuju se mogući pravci daljeg razvoja supervizije u institucijama alternativnog staranja dece i mladih. Radi unapređenja i ujednačavanja kvaliteta supervizije, potrebno je zakonski regulisati obavezno sprovođenje supervizije u okviru svih oblika alternativnog staranja i načine njene realizacije.

Ključne reči: supervizija, celoživotno učenje, alternativno staranje, hraniteljstvo, domovi za decu i mlade, kvalitet usluga.

Andon Damovski
Department for organized living with support in the local communities - Skopje, Republic of
North Macedonia

Reform process in the system of social protection in the Republic of North Macedonia

The system of social protection in Northern Macedonia, starting from the past decade, is characterized by a constant trend of changes that are primarily due to: the changed social and demographic structure, the low economic growth and capacity, the permanently high unemployment rate, and increased demand for social protection services. For these reasons, a number of changes were made in both the legislation and the ways of financing, administering and offering social policy services. These changes were particularly evident in the social protection policy.

For this purpose, this text will make a special review of the changes in the aforementioned policies in Northern Macedonia, through analysis of the reform processes in the domain of pluralization, decentralization and deinstitutionalization of the social protection system.

These processes are not only specific to social policy in Macedonia, but they are also subject to debate and implementation in other social states in Europe. Indeed, the impression is that current changes in Europe can generally be reflected by cuts in social transfers, privatization, "neo-liberalization" and farewell to social-democratic ideals. For this goals, the question arises: Do these common trends impose a uniform way of adapting different social policies to altered social and macroeconomic conditions?

This article will try to investigate such a dilemma in the case of Northern Macedonia, by analyzing the mentioned reform processes and the uniformity of such adaptation with "neoliberal trends".

Key words: social protection, reform, social services, principles, social policy.

Natalija Perišić

Vanredna profesorica, Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka

Suzana Mihajlović Babić

Asistentkinja, Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka

Efekti reformi u oblasti rada u Srbiji

Predmet izlaganja jesu rad i odnosi na radu, kao jedna od tradicionalnih oblasti socijalne politike, čiji značaj u post-socijalističkoj Srbiji jeste u obrnuto proporcionalnoj vezi sa njenim izučavanjem i istraživanjem. Promene u sferi rada u pravcu fleksibilizacije radnih odnosa, a zapravo smanjivanja prava zaposlenih, započete su zakonodavnim promenama iz 2001. godine. Do danas, proces nije prekinut, efektivno vodeći ka kreiranju onoga što Gaj Stending označava prekarijetom. Aktivnosti civilnog sektora, uključujući sindikate, nisu bile od suštinskog značaja za konsolidovanje interesa zaposlenih.

Osnovni cilj rada jeste preispitivanje kvaliteta rada i odnosa na radu, posredstvom praćenja zakonodavnih i institucionalnih promena, te njihovih efekata (stopa zaposlenosti i nezaposlenosti, te pokazatelja tzv. dostojanstvenog rada). U tu svrhu, primenjena je kvalitativna analiza postojećeg normativnog okvira i dostupnih statističkih pokazatelja.

Osnovni rezultati ukazuju na dualizme na tržištu rada i na njihovo opstajanje, na nedovoljna poboljšanja u sferi zapošljavanja, te na kontroverzne zakonske norme koje sprečavaju ili barem odlažu ulazak na tržište rada za mnoge.

Ključne reči: rad, odnosi na radu, tržišta rada, zaposlenost, nezaposlenost, dostojanstven rad, sindikati, Srbija.

Nedreta Šerić
Docentica, Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka
Anida Dudić
Asistentica, Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka

Socijalni rad u javnom diskursu u Bosni i Hercegovini

Socijalni rad u Bosni i Hercegovini kao relativno mlada profesionalna djelatnost različito je prihvaćena od strane institucija, radnih organizacija i javnosti. Iako izgleda da je društveni značaj ove profesije neosporan i da postoji izrazita potreba za postajanjem ove profesionalne djelatnosti, u praksi se javljaju manja ili veća nerazumijevanja, predrasude i stereotipi. Na ovaj način socijalni radnici kao stručnjaci su izloženi nerazumijevanju, što vodi ka čestim neutemeljenim kritikama i profesionalnom neuvažavanju.

Predrasude o socijalnom radu se odnose na društvenu ulogu i prirodu, ali najviše su izražene u poimanju funkcije socijalnog rada. Bez obzira da li su imali iskustvo ili ne, većina građana ima određenu sliku o tipičnom socijalnom radniku. Tim povodom su se u istraživanju ispitivali stavovi i percepcija bosanskohercegovačke javnosti o socijalnom radu, ali i ulozi, važnosti i budućnosti socijalnog rada u Bosni i Hercegovini.

Kako na formiranje pozitivnih ili negativnih stavova javnosti utječe i način izvještavanja medija o profesiji socijalnog rada i aktivnostima socijalnih radnika, analizirani su najčitaniji mediji u Bosni i Hercegovini o načinu izvještavanja o profesiji i aktivnostima socijalnih radnika.

Došlo se do zaključka da bosanskohercegovačka javnost nema dovoljno saznanja o profesiji socijalnog rada i da zbog nedovoljnih informacija socijalni rad prati negativan imidž. Također, rezultati istraživanja govore da na negativno mišljenje javnosti utječe (negativno) medijsko izvještavanje o aktivnostima socijalnih radnika.

Ključne riječi: socijalni rad, kriza, predrasude, percepcija, stavovi, javni diskurs, mediji.

Nataša Milošević

Gradski centar za socijalni rad u Beogradu, doktorand na Univerzitetu u Beogradu – Fakultetu političkih nauka

Uticaj procesa evrointegracija Republike Srbije na ulogu lokalne samouprave u kreiranju socijalne politike

Princip supsidijarnosti definisan je kao opšti princip Evropske unije i znači obezbeđivanje okvira da se odluke donose na nivou koji je najbliži građanima. U Srbiji od 2000. godine, usvajanjem niza normativnih akata započinje reforma u domenu organizacije državne uprave i socijalne politike, sa fokusom na decentralizaciju. 2012. godine Srbija dobija status kandidata za članstvo u Evropskoj uniji, u okviru koje se oko 70% propisa odnosi na lokalnu samoupravu. Navedeni procesi predstavljaju izazov, posebno kada se ima u vidu da od 174 gradova/opština u Srbiji, 110 spada u grupu nerazvijenih područja i da istraživanja ukazuju na neravnomernu distribuciju i nejednaku dostupnost socijalnih usluga na teritoriji Srbije.

U cilju uspostavljanja mehanizama socijalnog uključivanja na lokalnom nivou, od 2012. implementirani su nadnacionalni razvojni programi i primenjeni namenski transferi sa centralnog nivoa vlasti predviđeni *“Programom reforme politike zapošljavanja i socijalne politike u procesu pristupanja Evropskoj uniji”* koji je Vlada Srbije usvojila 2016. godine.

Cilj rada je prikaz i analiza primera dobre prakse drugih tranzicionih zemalja, ocena postojećeg nivoa aktivnosti opština/gradova u kreiranju socijalne politike, efekata nadnacionalnih razvojnih programa i namenskih transfera. Rad će se zasnivati na analizi postojeće naučne i stručne literature. U radu je korišćen metod analize sadržaja dokumenata. Zaključak je da proces evrointegracija može dopineti boljoj vertikalnoj i horizontalnoj koordinaciji u kreiranju ovog dela javne politike i jačanju kapaciteta lokalne samouprave za dizajniranje socijalne politike.

Ključne reči: evrointegracije, lokalna samouprava, socijalna politika, princip supsidijarnosti, decentralizacija, regionalni razvojni programi, namenski finansijski transferi.

Danijela Pavlović
Istraživač-pripravnik, Univerzitet u Beogradu - Fakultet političkih nauka

Saradnja vladinog i civilnog sektora u borbi protiv trgovine ljudima u Republici Srbiji

Globalni fenomen trgovina ljudima je veoma teško zaustaviti bez saradnje različitih aktera u državi i van nje. U vezi sa tim, međunarodni akteri su podržali i osnažili sve napore vladinog sektora da oformi strateško partnerstvo sa različitim predstavnicima međunarodnih i nevladinih organizacija u Republici Srbiji i u svetu u skladu sa međunarodnim standardima i pravilima. Period od 2006. do 2017. godine obuhvata deceniju neusklađenosti i nepostojanja formalnog uspostavljanja operativnog i strateškog rešavanja društvenog problema trgovine ljudima. Saradnja vladinog i civilnog sektora je dovedena na minimum. Organizacije su sprovodile svoje aktivnosti u skladu sa opštim ciljevima i aktivnostima same organizacije. Nakon oštrije kritike Stejt departmena u okviru Izveštaja o trgovini ljudima 2017, formiran je Savet za borbu protiv trgovine ljudima i usvojena je Strategija prevencije i suzbijanja trgovine ljudima, posebno ženama i decom i zaštite žrtava (2017-2022).

Cilj rada je ukazivanje na značaj saradnje vladinog i civilnog sektora i korelacija te saradnje sa efektom pružanja usluga žrtvama trgovine ljudima. Rad se zasniva na rezultatima dobijenim putem analize zakona, izveštaja, konvencija, internih dokumenata. Zaključuje se da je uključivanje civilnog sektora kao ravnopravnog člana u ovoj oblasti omogućilo da se mere vladinog sektora dopune adekvatnim aktivnostima i iskustvima iz civilnog sektora i na taj način izbegne mogućnost dupliranja usluga. Pored toga, saradnja i međusobna komunikacija između organizacija mogu dovesti do bržeg, boljeg i adekvatnijeg reagovanja na potrebe i zahteve žrtava.

Ključne reči: trgovina ljudima, vladin sektor, civilni sektor, žrtve, usluge, organizacije.

Uloga lokalne samouprave u oblasti socijalne politike i zaštite – učenja iz iskustva

Socijalna politika spada u zajedničke politike zemalja Evropske unije jer ova oblast značajno doprinosi kvalitetu života stanovnika i zaštiti posebno osetljivih socijalnih grupa.

Predmet analize ovog priloga je analiza uloge koju imaju lokalne vlasti (Evropski standardi i u Srbiji) kao nivo koji je najbliži građanima, te ima mogućnost da kreira politike, programe i paket socijalnih usluga, koji je krojen upravo prema potrebama građana i posebno ugroženih socijalnih grupa.

Cilj rada je da identifikuje kapacitete koje su lokalne vlasti izgradile u ovoj oblasti, te polja na kojima je moguće podići kvalitet rada u Srbiji (učenje iz iskustva i dobre prakse drugih, uspešnih zemalja).

Teorijsko metodološki pristup: biće prikazani rezultati istraživanja o primeni principa subsidijarnosti u Srbiji (opštine, gradovi, pokrajina i resorno Ministarstvo) kao i komparativna iskustva u svetu (Švedska itd).

Očekivani rezultati i zaključak rada: Članak će ukazati na stanje u Srbiji te na prostor koji postoji da bi se sistemski ojačali kapaciteti lokalnih vlasti u ovoj oblasti javnih politika: a. značaj strateškog planiranja lokalne vlasti uz svest da socijalna zaštita mora biti sagledana iz raznih uglova. b. Značaj subsidijariteta i programa krojenih prema potrebama konkretnih stanovnika lokalnih zajednica. c. Značaj većeg uključivanja građana u kreiranje paketa usluga, zatim bolje informisanje o ponudi (javnog i privatnog sektora u lokalnoj vlasti) te bolje kontrole usluga socijalne zaštite u opštini, gradu, Pokrajini (kvalitet indikatora, kvalitet baza podataka) kao i kvalitet kontrolnih instrumenata: inspekcije, IT paketi: građanin inspektor. Bitan aspekt analize je ispitivanje zadovoljstva građana ponuđenim uslugama uz uticaj na korekciju ponude.

Ključne reči: socijalna zaštita, uloga lokalne vlasti, subsidijaritet, modernizacija upravljanja, model vođenja slučaja, privatizacija i konkurencija, zadovoljstvo uslugama, indikatori uspeha.

Uključivanje marginalizovanih grupa u lokalnu zajednicu

Veću uključenost marginalizovanih grupa u lokalnu zajednicu može da omogući dobro organizovana mreža podrške svih aktera koji su u okviru svoje delatnosti obavezni obezbediti uslove za ostvarenje ljudskih prava na principima dostupnosti, participacije i jednakosti. Da bi se moglo raditi na poboljšanju postojeće prakse, potrebno je definisati probleme u ostvarivanju prava marginalizovanih grupa u lokalnoj zajednici i napraviti presek sadašnjeg stanja u cilju dubljeg sagledavanja potreba marginalizovanih grupa u lokalnoj zajednici. Dobijeni rezultati treba da obezbede identifikovanje potreba marginalizovanih grupa u lokalnoj zajednici i moguća rešenja za potrebe marginalizovanih grupa u lokalnoj zajednici.

Dubinski intervju obavljen je sa predstavnicima marginalizovanih grupa (siromašni, osobe sa invaliditetom, žene, Romi, nezaposleni) u opštini Prijepolje. Predmet istraživanja: Dostupnost informacija i praktične pomoći prilikom ostvarivanja prava na lična dokumenta, upisa u školu i priznavanja diploma, ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu, socijalnu zaštitu i penziju, zapošljavanje, građansku participaciju marginalizovanih grupa (siromašni, osobe sa invaliditetom, žene, Romi, nezaposleni) u lokalnoj zajednici.

Radi se o istraživačkoj metodi po kojoj se podaci (stavovi, mišljenja, ocene, izjave, ideje, predlozi) prikupljaju putem neposredne lične komunikacije između ispitivača i ispitanika. Reč je o intervjuu u kojem ispitivač nastoji da dođe do što većeg broja podataka od svakog ispitanika.

Rezultati i zaključci rada:

- Korišćenjem i unapređenjem postojećeg zakonodavstva Srbije i EU u cilju obezbeđivanja zaštite od diskriminacije i sprovođenje aktivne politike borbe protiv diskriminacije i promociju jednakih mogućnosti za sve građane. Dosledna primena zakona.
- Izgradnja mehanizma na nacionalnom, lokalnom nivou za veću uključenost marginalizovanih grupa u zajednicu kroz principe pristupačnosti, participacije, jednakosti u saglasnosti sa domaćim zakonskim okvirom i pozitivnom praksom EU.

Ključne reči: marginalizovane grupe, pristupačnost, participacija, jednakost.

Sofija Nedeljković

Jelena Tintor

Nikola Gačević

Unija studenata socijalnog rada, Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka

Javna percepcija profesije socijalnog rada u Srbiji

Unija studenata socijalnog rada Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu, ove godine je sprovela istraživanje na temu „Javna percepcija profesije socijalnog rada u Srbiji“.

U istraživanju je putem anketa ispitano preko 600 građana sa cele teritorije Srbije, 50 socijalnih radnika i preko 100 studenata socijalnog rada i socijalne politike, a rezultati istraživanja su obrađeni u programu SPSS.

Usled čestih medijskih naslova koji u negativnom kontekstu spominju profesiju socijalnog rada i sam rad socijalnih radnika, svedoci smo da je javnost u Srbiji, pod njihovim uticajem, stekla određene predrasude koje smo mi ovim istraživanjem želeli da proverimo. Sa pretpostavkom da su pripadnici ove struke uglavnom negativno etiketirani u našoj državi, kao i da te etikete potiču od neadekvatne informisanosti stanovništva o profesiji socijalnog rada, želeli smo da ispitamo ovu temu. Ciljevi istraživanja su bili, pre svega, da dođemo do odgovora na pitanja da li je ovakva percepcija zaista takva, šta najviše utiče na formiranje te percepcije i šta mi kao studenti socijalnog rada možemo da uradimo kako bismo ovakvo mišljenje popravili.

Podaci dobijeni istraživanjem jasno nam govore da su građani stekli određene predrasude u pogledu kategorija stanovništva kojima pomažu socijalni radnici. Isto tako, nisu svesni sa kakvim se problemima susreću na poslu. Sami socijalni radnici su pokazali jasno nezadovoljstvo trenutnim statusom na poslu i obimom posla, dok su student, po prirodi optimističniji, bili manje kritični prema trenutnom stanju u socijalnoj zaštiti.

Ključne reči: istraživanje, profesija socijalnog rada, javna percepcija, etiketiranje, neinformisanost stanovništva.

Evaluacija postojećih mera i usluga namenjenih porodicama dece sa smetnjama u razvoju

Porodica dece sa smetnjama u razvoju ima ključnu ulogu u zadovoljavanju životnih potreba deteta i glavni su agens njihove inkluzije u društvo. Kako bi nesmetano obavljala ove funkcije, očuvala kvalitet života i sprečila nastajanje socijalne isključenosti, porodici je neophodna društvena podrška. Cilj ovog rada jeste da kroz analizu sadržaja relevantne zakonske regulative i raspoložive literature da uvid u nivoe i oblike koji se obezbeđuju ovim porodicama kroz pružanje formalne podrške. Analiza se odnosila na specifičnosti usluga socijalne zaštite i materijalnu podršku koje su predstavljene u tri koraka: praktični, finansijski i emocionalni. Rezultati analize ukazuju da porodica nije u dovoljnoj meri osnažena i tretirana kao potencijal koji čini temelj u uspostavljanju inkluzivnih vrednosti i društva. Podsticaj za pronalaženje kapaciteta i mehanizama da porodica bude produktivan faktor ogleda se u uspostavljanju organizovane, standardizovane, sistemske i blagovremene institucionalne podrške.

Ključne reči: socijalna zaštita, porodice dece sa smetnjama u razvoju, formalna podrška.

Jelena Janković

master socijalnog rada, porodični savetnik, Institut za mentalno zdravlje

Danica Tošanović Janković

dipl. socijalni radnik, porodični psihoterapeut, Klinika za psihijatrijske bolesti "Dr Laza Lazarević"

Uloga socijalnih radnika u psihijatrijskim ustanovama - izazovi i perspektive

Socijalni radnici u psihijatrijskim ustanovama su značajni i nezamenljivi članovi multidisciplinarnog tima, koji pružajući usluge socijalne rehabilitacije i intervencijama u kriznim situacijama doprinose osposobljavanju pacijenata za svakodnevno funkcionisanje. Socijalni radnik u psihijatriji je specijalizovan za rad na prevenciji, lečenju i rehabilitaciji psihičkih poremećaja, uz posebno posvećivanje pažnje porodičnim, sredinskim, kulturološkim i drugim faktorima koji mogu imati ulogu u nastanku i razvoju poremećaja.

U radu će posebno biti reči o ustanovama u kojima se leče osobe sa psihijatrijskim poremećajima u kojima socijalni radnici primenjuju socioterapijske metode lečenja, bave se savetodavnim radom, individualnim i radom u grupama, vode brigu o kontaktima porodice i okoline sa pacijentima pripremajući ih za povratak u društvo. Poseban naglasak je stavljen na izazove sa kojima se socijalni radnici sreću u svom radu u ovim ustanovama.

Ključne reči: socijalni rad, socijalni radnik, socioterapija, psihijatrijske ustanove, izazovi

dipl. psiholog Hristina Brđović
dipl. socijalna radnica Željka Burgund
dipl. socijalna radnica Snežana Nikolić

Doprinos savremenom roditeljstvu kroz razvoj usluga u zajednici (Savetodavno telefonske usluge za roditelje i decu RODI-TEL i NADEL)

Savremena praksa socijalnog rada pokazuje intenciju da je fokus njenog angažovanja i dalje, u najvećoj meri na deci, porodici i roditeljstvu, kao posebno osetljivoj i izazovnoj kategoriji koja već nekoliko decenija prolazi kroz značajnu transformaciju.

Ona je uzrokovana dubokim društveno-političkim i ekonomskim promenama, novom zakonodavnom praksom (novi zakoni o porodici i socijalnoj zaštiti i ratifikacija Konvencija o dečijim i ljudskim pravima), ali i suštinskim promenama unutar same porodice koja napušta tradicionalno ukorenjenu podelu uloga, menja sopstvenu sliku o tome šta su joj prioriteta, napuštajući neke tipične porodične modele i usvajajući i razvijajući nove.

Na tom putu transformacije, njenim sudionicima, pre svega deci i roditeljima, često se ispreče mnoge dileme, izazovi i problemi.

Savetodavne telefonske linije su savremeni socijalni servisi u zajednici sa ciljem prevencije problema odrastanja, razvojnih kriza, porodičnih konflikata i posebno pitanja zlostavljanja i zanemarivanja. Osim savetodavne, imaju i edukativnu i informativnu ulogu, a kod SOS dečije linije i ulogu prijave sumnje na nasilje, kao i zastupanja glasa dece u javnosti.

Nacionalna DEčija Linija je za 13,5.g.delovanja odgovorila na 892,929 poziva a RODiteljski TELefon je za samo tri godine rada u ograničenom vremenskom intervalu, ostvario 2365 savetodavnih razgovora.

Evaluacija obe usluge je pokazala da su razlozi zbog kojih zovu deca komplementarni onima zbog kojih zovu odrasli i govori u prilog neophodnosti, korisnosti i smislenosti postojanja ovih usluga. Pozivi su besplatni, poverljivi, anonimni i dostupni 24 sata za Dečiju liniju i 6 sati za Roditeljski telefon. Na pozive odgovaraju telefonski savetnici, opremljeni veštinama i znanjima dobijenim kroz niz obuka o direktivnom i nedirektivnom modelu savetovanja.

Ključne reči: deca, porodica, roditeljstvo, prevencija, savetovanje, edukacija

Iva Branković
Fakultet za medije i komunikacije, Univerzitet Singidgunum
Nada Šarac
Republički zavod za socijalnu zaštitu

Program podrške porodicama dece uključene u život i/ili rad na ulici i dece u riziku²

Specifičnost dece koja žive i/ili rade na ulici ili su u riziku, usled interakcije njihovih individualnih karakteristika i odrastanja u otežavajućem socijalnom okruženju, zahteva multidisciplinarnost, interresorni i integrativni pristup. Pored individualnog rada sa decom, podrška porodicama predstavlja jedan od ključnih koraka u poboljšanju uslova života i kreiranju preduslova za uvođenje pozitivne i održive promene u životima ove dece. Cilj ovog rada je predstavljanje programa podrške porodicama dece uključene u život i rad na ulici, koji je kreirala grupa autora iz Srbije i koji se od 2017. godine primenjuje u dnevnim centrima u Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori. Program je kreiran na osnovu opsežne analize većeg broja postojećih programa podrške porodici na globalnom nivou, kao i prakse i potreba dnevnih centara namenjenih deci uključenoj u život i rad na ulici i deci u riziku u regionu. Osnovni principi na kojima je program zasnovan su centriranosti na dete, fokusiranosti na porodicu i uključenosti u zajednicu, kao i usmerenost na snage i rezilijentnost deteta i porodice. Osnaživanje roditelja kako bi bolje odgovorili na potrebe deteta predstavlja ključni cilj programa i podrazumeva podršku razvoju znanja i veština roditelja u tri važne oblasti: lična rezilijentnost, roditeljska kompetentnost i socijalna povezanost. Program promoviše strukturiran, ali fleksibilan pristup usmeren potrebama konkretne porodice, a strukturiranost programa ogleda se njegovoj vremenskoj ograničenosti i jasno definisanim fazama, od mobilizacije i motivisanja porodica, preko procene i planiranja, promene u ponašanju, do generalizacije kao finalne faze u kojoj se radi na održivosti postignute promene.

Ključne reči: program podrške porodici, deca uključena u život i/ili rad na ulici, deca u riziku

² Program podrške porodici dece uključene u život i/ili rad na ulici i dece u riziku je nastao u okviru projekta "ENVISION – Kreiranje podržavajućeg okruženja za socijalno uključivanje djece" koji sprovodi Save the Children NW Balkans.

Prikaz rezultata rada jedinice za podršku deci žrtvama i svedocima u krivičnom postupku

Jedinice za podršku deci žrtvama i svedocima u krivičnom postupku (u daljem tekstu Jedinica) su osnovane 2015. godine do septembra 2017. god. u okviru IPA projekta "Unapređivanje prava deteta kroz jačanje sistema pravosuđa i socijalne zaštite u Srbiji ", koji je finansirala EU, a sprovodio UNICEF u partnerstvu sa Ministarstvom pravde i Ministarstvom za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. Cilj projekta je poštovanje prava deteta u krivičnom postupku, prevencija sekundarne viktimizacije, kao i oporavak nakon traumatskog iskustva. Realizacija projekta je takođe imala za cilj i transformaciju rezidencijalnih ustanova u Centre za podršku porodici.

Cilj rada je prikaz usluga Jedinice, struktura korisnika i efekti rada. Metoda rada je analiza dokumentacije Jedinice.

Jedinica pruža četiri usluge: Priprema dece za krivični postupak, podrška organu postupka prilikom uzimanja iskaza od deteta, sprovođenje forenzičkog intervjua i savetodavna podrška. Takođe raspolaže audio-vizuelnom mobilnom opremom. Jedinica je pružila uslugu za 52 dece, od čega je 42 iz biološke porodice, 10 iz sistema socijalne zaštite, 6 dece sa psiho-fizičkim teškoćama, 38 devojčica i 14 dečaka. Najzastupljenije krivično delo je nasilje u porodici, član 194 KZ (22 dece), zatim nedozvoljene polne radnje, član 182 KZ (18 dece), obljuba nad detetom, član 180 KZ (7 dece), ostala krivična dela 5 dece. Deca su u 47 postupaka bila u svojstvu oštećenog, a u 5 u svojstvu svedoka. Uslugu pripreme za postupak koristilo je 7 dece, forenzičkog intervjua 17, podršku organu postupka 25, savetodavni razgovor 17 dece, pri čemu su neka deca koristila više usluga.

Ključne reči: deca, krivični postupak, sekundarna viktimizacija, forenzički intervjui, žrtve/svedoci

Izazovi porodice u savremenom društvu: život mladih u bosanskohercegovačkoj porodici

Posljednjih decenija porodica je bila izložena udarima različitih transformacija, uz sve to mijenjala je i svoj lik, pokušavajući se prilagoditi promjenama u društvu. Velike promjene u položaju djece i mladih u porodici nameću pitanje: kako, uistinu, izgleda život mladih u savremenoj porodici?

U radu su predstavljeni rezultati istraživanja kodnog naziva *Studija o mladima Bosna i Hercegovina 2018/2019* koja pruža analitički uvid u razmišljanja, stavove i sistem vrijednosti mladih (N=1000) o najznačajnijim pitanjima i problemima u bosanskohercegovačkom društvu. Za potrebe ovog rada bit će prezentovani najznačajniji nalazi o *stavovima mladih o značaju porodice i braka za (sretan) život*.

Rezultati ukazuju da su mladi u bosanskohercegovačkom društvu još uvijek okrenuti ka porodici, gdje najznačajnije odluke, još uvijek donose u okrilju porodice. Usmjerenost mladih u Bosni i Hercegovini na planiranje porodičnog života je vrlo izražena, najveći dio mladih svoju budućnost planira u okrilju bračne zajednice. Razmjerno je mali udio onih koji planiraju osnovati vanbračnu zajednicu.

Rezultati istraživanja ukazuju da se mladi u bosanskohercegovačkom društvu žele ostvariti u roditeljskoj ulozi i najčešće planiraju imati manji broj djece. Porodica i potomstvo su vrlo visoko rangirani na skali društvenih vrijednosti mladih u Bosni i Hercegovini, jer smatraju da je za sretan život bitno imati partnera i djecu. Na osnovu dobivenih pokazatelja može se zaključiti da je, uprkos transformacijskim procesima, mladima u Bosni i Hercegovini, porodica izuzetno važan dio identiteta.

Ključne riječi: porodica, transformacija, izazovi, mladi, stavovi, Studija o mladima 2018/2019.

Uroš Rajaković
Psiholog, psihoterapeut Centar za edukaciju i razvoj ličnosti Krugovi
Emina Borjanić Bolić
Docentkinja na Visokoj školi socijalnog rada u Beogradu

Sindrom odsutnog oca u 21. veku

Postoje više uzroka Sindroma Odsutnog Oca pri čemu su sociološki i psihološki uzroci najizraženiji. Porast standarda, povećan broj stanovnika u urbanim sredinama, doveo je do prelaska iz Zone preživljavanja u Zonu komfora što je uslovalo značajnu izmenu uloge muškaraca i pred njih postavilo nove zahteve za adaptacijom. Tokom predhodnih civilizacijskih epoha i života u zoni preživljavanja postojala je stroga podela na polne uloge. Muškarac je radio najteže fizičke poslove i išao u rat, a žena je uglavnom bila zauzeta oko podizanja dece i kućnih poslova. Sa prelaskom u zonu komfora uglavnom su nestali teški fizički poslovi, i danas za većinu zanimanja muškarci i žene mogu ravnopravno da konkurišu. Napuštanjem patrijarhata i ulaskom u tranzicionu fazu, kao i pritiskom jednodimenzione predstave životnih vrednosti od strane masovnih medija, uzburkalo je međusobna očekivanjima kod supružnika, što se odrazilo na povećanu stopu razvoda. Odsutan otac može biti po prirodi zanimanja (mornar, vojnik, vozač i sl.) kada je fizički odvojen od svoje dece. Međutim kada je otac prisutan fizički a i dalje odsutan iz aktivnosti i odgovornog bavljenja vaspitanjem svoje dece on nudi destruktivan model za ugledanje. Cilj rada je da ukažemo na značaj uloge oca u savremenoj porodici u odnosu sa njegovu ulogu tokom prošlih vekova i time podstaknemo razvoj i kreiranje programa aktivnog roditeljstva poput škola za roditelje sa fokusom na angažovanje roditelja muškog pola u vaspitanju dece.

Ključne reči: roditeljstvo, sindrom odsutnog oca, vaspitanje, psihoterapija, uloge

Maja Stojanović, psiholog, psihoterapeut
Svetlana Mančić, psiholog, psihoterapeut
Saša Mladenović, socijalni radnik
Centar za socijalni rad „Sveti Sava“ Niš, Savetovalište za porodicu

Manipulacija decom i otuđenje od roditelja – imamo li sistemski odgovor?

Razvod braka svrstava se među najstresnije događaje u životu. Kod dece, utiče na njihovo samopoimanje i sliku koju imaju o sebi.

Po važećoj statistici, jedna trećina razvoda pripada kategoriji visokokonfliktnih kod kojih se roditeljski sukob nastavlja i preko tri godine po razdvajanju. Deca najčešće bivaju izložena manipulaciji i otudjenju od jednog roditelja, sa ozbiljnim i dalekosežnim posledicama po njihov razvoj.

Rad se bavi osetljivošću profesionalaca za prepoznavanje manipulacije i otudjenja kao emocionalnog zlostavljanja dece. Jedan od pokazatelja može biti kvantitativno praćenje većeg broja partnera u postupku razvoda koji se upućuju u Savetovalište za porodicu u periodu od pet godina. Kroz uspešnost terapijskog postupka prati se efikasnost i smisao rada sa roditeljima u visokokonfliktnom razvodu. Sa druge strane odgovor pravosudja u ovakvim situacijama je često donošenje sudske presude o vidjenju u kontrolisanim uslovima. U radu je dat osvrt na opravdanost presude ukoliko nije vremenski ograničena, jasno struktuirana i ukoliko je ne sprovede profesionalci sa preciznim planom praćenja.

Ukoliko se ne standardizuju procedure kako u proceni, ranoj intervenciji – upućivanja na terapijski rad na adekvatnijem roditeljstvu u visokokonfliktnim razvodima, tako i kod donošenja sudske presude o vidjenju u kontrolisanim uslovima, lako možemo zapasti u zamku sekundarne viktimizacije dece.

Ključne reči: visokokonfliktni razvod, manipulacija detetom, sindrom otudjenja, psihoterapijski rad sa roditeljima, presuda o vidjenju u kontrolisanim uslovima

MA Samila Ramić
Dr. sc. Asim Pandžić
Univerzitet u Tuzli - Filozofski fakultet

Zaštita porodica sa djecom na području Tuzlanskog kantona

Rad je imao za cilj utvrditi vrste prava i usluga porodične politike iz sistema zaštite porodica sa djecom i njihovu dostupnost na području Tuzlanskog kantona. Za prikupljanje podataka korištene su kvantitativne i kvalitativne metode. U empirijskom dijelu istraživanja korištena je metoda ispitivanja-polustrukturirani intervju u kojem su naznačene osnovne teme u skladu sa postavljenom istraživačkom tezom. Dobiveni podaci obrađeni su postupkom kvalitativne analize sadržaja intervjua. Istraživanje je obuhvatilo ukupno 22 ispitanika, od čega 4 ispitanika kretora porodične politike, 8 ispitanika implementatora iz centara za socijalni rad i 10 ispitanika korisnika prava i usluga porodične politike. Rezultati istraživanja su pokazali da trenutne mjere u oblasti zaštite porodica sa djecom na području Tuzlanskog kantona ne zadovoljavaju potrebe porodica sa djecom zbog malog broja prava koja se implementiraju, neadekvatnosti prava i usluga i finasijskih ograničenja. Zbog velikog značaja porodice za društvo u cjelini potrebno je nastaviti sa reformama u oblasti porodične politike u cilju unapređenja kvaliteta života porodica sa djecom.

Ključne riječi: porodična politika, porodice sa djecom, zaštita, Tuzlanski kanton

*Gordana Marčetić Radunović
Udruženje „Sociativa“
doc. dr Vera Despotović
Fakultet za medije i komunikacije Univerziteta u Beogradu
Danka Armacki
Studio za edukaciju dece “Moj Kutak”
Ljiljana Marković
Edukativni centar za lični i profesionalni razvoj “Educentar”
Jelena Vukičević
Edukativni centar za lični i profesionalni razvoj “Educentar” Beograd*

Model Porodičnog kluba kao jedan od odgovora zajednice na izazove roditeljstva

Savremeni uslovi života donose nove izazove kako za intimne partnerske odnose tako i u vaspitanju dece kao i promene u načinima kako da se nosimo sa istim. Takođe, poseban je izazov kako uskladiti intimne partnerske odnose i roditeljske uloge. Savremeno društvo sve više promovise pozitivno roditeljstvo, a porodica se nalazi između starih i novih načina vaspitanja dece. Rad ima za cilj da predstavi jedan od mogućih odgovora zajednice na izazove roditeljstva kroz model Porodičnog kluba. U prvom delu rada opisani su izazovi sa kojima se porodica suočava u savremenom društvu. U drugom delu su predstavljeni mogući odgovori na opisane izazove roditeljstva, a u trećem delu predstavljen je Porodični klub, kao novi model odgovora na izazove u formi grupnog rada sa roditeljima i sa decom/mladima. Porodični klub obuhvata porodicu kao celinu. Cilj rada Porodičnog kluba je psihosocijalna podrška i partnerima i roditeljima i deci u iznalaženju adekvatnih načina komunikacije, medjusobnog razumevanja i unapređenju njihovih odnosa. Aktivnosti u Porodičnom klubu se odvijaju u formi grupnog rada: sa parovima, roditeljima, decom i mladima. Sa roditeljima i decom radi po rasvojnim fazama: roditelji dece predškolskog uzrasta i njihova deca, roditelji dece ranog osnovno školskog uzrasta i njihova deca; roditelji dece starijeg osnovno školskog uzrasta i njihova deca; roditelji srednjoškolaca i srednjoškolci, roditelji starijih adolescenata i adolescenti.

Ključne reči: porodica, izazovi u roditeljstvu, savremno društvo, grupni psiho-socijalni rad, deca i mladi

Marija Ilić

Upravnica RJ Stacionar, Ustanova gerontološki centar Beograd

Međugeneracijska solidarnost kao usmerenje

Metodom analize i sinteze dva izveštaja o evaluacijama primene prepoznaje se zajednička potreba za promovisanjem međugeneracijske solidarnosti i dijaloga između dece i ostarelih člnova društva kojima je potrebna podrška u lokalnim zajednicama. Predmet analize su: (1) Nacionalna strategija o starenju koju je donela Vlada Republike Srbije za period 2006-2015. sa predlozima za novi strateški okvir i (2) evaluacija primene programa Građansko vaspitanje kao obaveznog izbornog predmeta u osnovnoj i srednjoj školi. Cilj rada je promovisanje međugeneracijske solidarnosti i društveno odgovornog ponašanja putem edukacije u školama u okviru predmeta Građansko vaspitanje. Očekivani rezultati su usmereni na promovisanju vrednosti koje vode ka solidarnosti o odgovornom i angažovanom životu dece i mladih u savremenom građanskom društvu. Dok se u okviru nastavnog predmeta Građansko vaspitanje previše insistira na pravima, a nedovoljno na obavezama, deca izbegavaju odgovornost. Rad na unapređenju međugeneracijske solidarnosti je prilika da decu pozovemo na odgovornost organizovanjem humanitarnih akcija i saradnjom sa predstavnicima lokalne zajednice.

Ključne reči: međugeneracijska solidarnost, građansko vaspitanje, društveno odgovorno ponašanje, edukacija, prava i obaveze.

Od neformalnog ka formalnom- uloga porodice u sistemu dugotrajne nege

Produžetak životnog veka, doprinosi i povećanju broja starih kojima je potrebna dugotrajna nega, dok u isto vreme sve kasniji odlazak u penziju, prekovremeni rad ili angažovanje na više poslova istovremeno, znatno smanjuju mogućnost mlađih članova porodice, da im pruže adekvatnu podršku. Polazeći od načela institucionalne teorije, opisano stanje jasno ukazuje na sve veću potrebu angažovanja države u pružanju dugotrajne nege starim osobama, kako bi se smanjilo opterećenje članova njihovih porodica koji im svakodnevno pomažu.

Analiza sadržaja relevantnih dokumenta, pokazuje da usluge u zajednici namenjene starim osobama, još uvek nisu u skladu sa realnim potrebama pripadnika ove populacije. Tako se uprkos proklamovanom načelu deinstitutionalizacije, poslednjih godina u Srbiji, otvara sve veći broj domova za stare, dok usluga pomoći u kući namenjena pripadnicima ove populacije i dalje ne postoji u mnogim opštinama naše zemlje, pri čemu je važno napomenuti, da je ova usluga najčešće dostupna isključivo starim osobama koje žive same.

Izneti podaci jasno ukazuju na potrebu daljeg razvoja različitih usluga u zajednici kako bi se starim osobama koje imaju potrebu za dugotrajnom negom, omogućilo da što duže ostanu u prirodnom okruženju, bez rizika da svojom odlukom da ne odu u dom za stare, postanu opterećenje svojim ukućanima.

Ključni cilj ovog rada biće deskriptivna analiza dostupnosti usluga u zajednici namenjenih starima, kao i (ne)mogućnost istovremenog korišćenja resursa i neformalnog i formalnog sistema prilikom pružanja dugotrajne nege pripadnicima ove populacije, kako bi se uz unapređenje kvaliteta njihovog života, prevenirao rizik od pojave sindroma izgaranja kod članova porodice koji im svakodnevno pomažu.

Ključne reči: stare osobe, dugotrajna nega, usluge u zajednici, formalni i neformalni sistem nege, podrška

Milica Glišić

Ustanova socijalne zaštite - Dom za smeštaj odraslih i starijih „Torlak“, doktorand Fakulteta političkih nauka

Međugeneracijska solidarnost u Srbiji - koliko brinemo o starijim osobama

Demografski trend starenja stanovništva predstavlja globalni fenomen. U Srbiji broj starih osoba u ukupnoj populaciji je u stalnom porastu, što neminovno dovodi do porasta broja osoba sa funkcionalnim zavisnostima i hroničnim oboljenjima. Ovo znači da će sistemi pružanja dugoročne nege morati da se adaptiraju u cilju pružanja adekvatne i kvalitetne nege, a istovremeno će rasti značaj neformalnih oblika pružanja pomoći.

Cilj ovog istraživanja je prikaz obima i karakteristika međugeneracijske solidarnosti u Srbiji. Za realizaciju cilja koristili smo dostupnu relevantnu literaturu. Analizirali smo rezultate istraživanja obima i sadržaja međugeneracijske razmene u okviru projekta „Međugeneracijska solidarnost“, kao i relevantnih istraživanja sprovedenih u zemljama Evropske unije

Zaključujemo da je međugeneracijska solidarnost u Srbiji intenzivna, da podrazumeva učešće svih generacija (mlađih, srednjih i starijih) i da postoji prostor za nova istraživanja u ovoj oblasti koja bi predstavljala osnov za kreiranje inkluzivnih javnih politika. Međugeneracijska solidarnost izuzetno je važna i zahteva ekosistemski pristup u njenom izučavanju zbog neprestanih interakcija i transakcija između pojedinaca, porodica i zajednice.

Ključne reči: međugeneracijska solidarnost, Srbija, stari, demografija, dugoročna nega, javne politike

Milena Despotović
Ustanova za odrasle i starije "Gvozden Jovančićević", Veliki Popovac
Marina Đaković
Centar za socijalni rad, Rekovac

Uticaj neformalnog sektora podrške na blagostanje i kvalitet života starijih osoba

Socijalna podrška predstavlja spremnost da se u teškim životnim situacijama pruži pomoć pojedincu koji se nalazi u krizi. Udeo starijih od 65 godina u Srbiji je značajan i iznosi 20%, u odnosu na mlađe od 14 godina, kojih je 14,5%. Kako indeks starenja u Srbiji iznosi 141,6 i ukazuje na to da je naše stanovništvo demografsko staro, neophodno je identifikovati faktore koji doprinose podizanju kvaliteta života starije populacije. Predmet ovog rada je analiza značaja podrške koja dolazi od strane porodice i socijalnih mreža i njihov uticaj na kvalitet života i blagostanje starijih. Cilj rada je da ispita uticaj neformalnog sektora, prvenstveno porodične strukture, i različitih socijalnih mreža, na kvalitet života starijih osoba. Metod rada: Rad pripada grupi preglednih radova. Na osnovu ključnih reči pregledane su različite baze podataka, a izdvojene reference analizirane i sistematizovane. Korišćene su deskriptivna metoda i analiza dokumenata. Rezultati: Dosadašnje studije pokazuju da postoji veza između podrške koja dolazi od strane neformalnog sektora i kvaliteta života starijih osoba. Istraživanje sprovedeno na starijoj populaciji iz ruralnih područja grada Jagodine, potvrdilo je su osobe koje mogu da se oslone na pomoć prijatelja i porodice zadovoljnije svojim životom. Zaključak: Neformalni sektor predstavlja značajan izvor socijalne podrške starijim osobama, a ovo saznanje može biti od velike koristi stručnjacima u oblasti socijalnog rada. Potencijali porodice i socijalnih mreža treba da budu predmet budućih istraživanja, u cilju razvijanja novih socijalnih politika. Bolje razumevanje karakteristika ovog sektora moglo bi doprineti kvalitetnijoj zaštiti starijih osoba, ali i rasterećenju ostalih sektora u sistemu.

Ključne reči: neformalni sektor, porodica, socijalne mreže, stariji, podrška, kvalitet života, blagostanje

Marija Cucin, dipl. socijalna radnica

Zoran Mandić, dipl. socijalni radnik

Dom za smeštaj duševno obolelih lica „Sveti Vasilije Ostroški – Čudotvorac“ iz Novog Bečaja

Stanovanje uz podršku kao alternativa domskog smeštaja

Stanovanje uz podršku je relativno nova usluga u sistemu socijalne zaštite. Realizacijom ove usluge se omogućava da korisnici žive u manje restriktivnom okruženju, da aktivnije participiraju u odlukama koje se tiču njih samih, da se aktivnije uključuju u život lokalne zajednice i da, imajući sve to u vidu, podignu kvalitet svoga života na viši nivo. Ova vrsta usluge, ako je uspostavi lokalna zajednica, može biti preventiva institucionalnom smeštaju, a za korisnike domskog smeštaja može biti ili faza osamostaljivanja pre povratka u zajednicu ili trajnije ali daleko kvalitetnije rešenje od smeštaja u instituciji. Da bi se usluga kvalitetno realizovala u prvom redu je neophodno pripremiti i obučiti osoblje koje će pomoći u realizaciji usluge a onda započeti i sa sveobuhvatnom pripremom korisnika za samostalan život, kako bi uključivanjem u uslugu stanovanja uz podršku znatno unapredili svoje kompetencije, aktivno odlučivali o stvarima koje se tiču njih i aktivno se uključili u život lokalne zajednice.

U Domu za smeštaj duševno obolelih lica „Sveti Vasilije Ostroški – Čudotvorac“ iz Novog Bečaja ova usluga se sprovodi od 2014.g. i njome je za sada obuhvaćeno 26 korisnika starosti od 33 do 65 godina. Ankete koje su rađene pre početka života korisnika u lokalnoj zajednici (kuće i stanovi) i ankete koje su sprovedene nakon određenog vremena pokazuju značajno poboljšanje stepena zadovoljstva korisnika njihovim kvalitetom života. To ukazuje da usluga stanovanja uz podršku može biti vrlo kvalitetna alternativa domskom smeštaju, koja zbrinjavanje korisnika podiže na znatno viši nivo.

Ključne reči: stanovanje uz podršku, domski smeštaj, obuka, uključivanje u zajednicu, participacija korisnika, zadovoljstvo korisnika, kvalitet života

Od neformalnog ka formalnom - uloga porodice u sistemu dugotrajne nege

U nacionalnoj strategiji o starenju usvojen je opšti cilj ostvarivanja društva za sva životna doba. U okviru nacionalne strategije planirane su akcije izražene kroz preporuke deset strateških pravaca zaštite starijih. Bavićemo se nekim od njih sa aspekta ustanove socijalne zaštite:

- Jedinstveno dugoročno zbrinjavanje starijih
- Obavezno ravnopravno postupanje prema polovima
- Prilagođavanje zdravstvene zaštite potrebama starijih formiranjem integrisanih delatnosti zdravstvenih i socijalnih usluga
- Organizovanjem podrške porodicama koje brinu o svojim starijim članovima.

Smatra se da starije osobe čine jednu od najranjivijih grupa u društvu. Suočavaju se često sa problemom nedostatka prihoda ili su i oni u nedovoljnoj količini; sa pojavom nemoći i bolesti; sa diskriminacijom; sa zanemarivanjem.

Usluga smeštaja u Ustanovu socijalne zaštite-Dom, obezbeđuje se na osnovu funkcionalnih nesposobnosti starijih osoba ili odsustva porodične brige. Zakon o porodici treba da propiše da je zbrinjavanje starijih članova od strane porodice zakonska obaveza potomaka, a ne samo zakonska obaveza izdržavanja.

Analizom intervjua o socio-anamnestičkim podacima korisnika na smeštaju u Domu "SOKO" poslednjih pet godina (2014-2018) praćeni su parametri po godinama starosti i po polu. Rezultati analize deo su godišnjih izveštaja Ustanove, biće prezentovani sa komentarima koje je praksa izdvojila. Uloga porodice i njena podrška u starosti je od najvećeg značaja za svakog pojedinca, zajednicu i društvo u celini, ali i za samu porodicu i njenu emotivnu i socijalnu stabilnost.

Ključne reči: socijalna zaštita starih, starenje stanovništva, porodična funkcionalnost, očuvanje potencijala starih, podrška porodice, zakon o porodici.

Prava i zaštita starih lica u Srbiji

Predmet istraživanja u ovom radu biće prava i zaštita starih lica u Srbiji, njihov kvalitet života u korelaciji sa stepenom ostvarivanja prava.

Cilj istraživanja, se nadovezuje na teorijska razmatranja, i usklađen je sa predmetom istraživanja. Cilj istraživanja je sticanje uvida u informisanost ispitanika na temu ljudskih prava, u kojoj meri ih prepoznaju, kao i o značaju ljudskih prava u svakodnevnom životu sa posebnim osvrtom na prava starih na rezidencijalnom smeštaju.

Metode istraživanja su instrumenti neophodni za realizaciju istraživanja. U istraživanju ću koristiti analitičke i sintetičke metode. Najveći deo rada će se odnositi na *prikupljanje podataka* koji se odnose na realne činjenice, podatke (realne činjenice koje su evidentirane), obaveštenja (kao smisleno organizovanih podataka), naučne činjenice.

Ukoliko se u većem stepenu sprovodi zakon od strane institucija, u tom stepenu će se ostvariti i veća zaštita starih lica.

U kojoj meri stara lica imaju veću osetljivost za uočavanje uskraćenih prava i to izražavaju, u tom stepenu će oni više da dođu do ostvarenja na zaštitu.

Zahvaljujući opštem društvenom progresu na svetskom nivou, nastupila je i značajna promena starosne strukture stanovništva, zbog čega se svet našao pred brojim političkim, ekonomskim i socijalnim problemima.

Ključne reči: teorije starenja i pojam starenja, demografske promene i prava

Nasilje nad starima – zakon ćutanja

Kulturološki obrasci i socio-ekonomski faktori nasilja nad starima: Zašto ćutimo?

Cilj rada je uspostavljanje teorijskog okvira za analizu specifičnosti naslovnog problema u Srbiji. Karakterističan mediteranski stil vaspitanja i podizanja dece, potpomognut relativno niskim standardom življenja (nizak nominalni i realni BDP, odnosno niska kupovna moć, prema podacima relevantnih međunarodnih institucija; MMF npr. navodi 17,555 Int\$ per capita PPP za 2018. godinu) uslovljava kasno osamostaljivanje i izraženo oslanjanje dece na svoje roditelje kroz duži životni period u odnosu na očekivani. U sprezi sa kulturološkim obrascima koji nameću moralnu obavezu „žrtvovanja“ roditelja za svoju decu, stvara se pogodan ambijent za finansijsko, kao i druge vidove zlostavljanja, praćeno fenomenima kao što su „baba robinja“ i sl. U ovom radu idemo izvan ustaljene matrice ejdžizma i tragamo za korenima nasilja nad starima, paradoksalno, u odnosima ljubavi i brige za najbližima. Ta karakteristika, osim što zadire u najintimnije aspekte ljudskog bića, ove forme nasilja čini veoma kompleksnim u kontekstu razmatranja oblika i dometa intervencija i nalaže, smatramo, niz multidisciplinarnih i multisektorskih aktivnosti u cilju njihovog adekvatnog preveniranja. Izvori podataka: studije slučaja (veštačenja zlostavljanja) i analiza dokumenata (teorijskog predloška i rađenih istraživanja u ovoj oblasti)

Ključne reči: nasilje, stari, ejdžizam, kultura, vaspitanje, gerontologija, zlostavljanje, smeštaj

Porodični odnosi mladića lišenih slobode

Istraživanja su pokazala da su neke karakteristike porodice faktori rizika delinkvencije, što je izuzetno značajno za razvoj preventivnih programa. U našoj sredini nema dovoljno istraživanja porodičnih odnosa mladih lišenih slobode. Cilj rada je uviđanje porodičnih odnosa mladića lišenih slobode zbog kriminala u odnosu na mladiće u vaninstitucionalnoj zaštiti zbog krivičnih dela i normalnu populaciju. Uzorak obuhvata 324 mladića uzrasta od 15 i 21 godine: 98 u vaspitno-popravnom domu zbog kriminala (MZZ), 121 u vaninstitucionalnoj zaštiti zbog krivičnih dela (MOZ) i 105 srednjoškolaca koji nisu imali sukob sa zakonom (KG). Primenjeno je 11 skala koje se odnose na porodicu kao celinu (emotivna razmena i individuacija) i odnos ispitanika sa majkom (intimnost, odbacivanje, žrtvovanje, kažnjavanje, zahtevi, kontrola, unutrašnja kontrola, psihološka kontrola i nadgledanje). Pokazuju se značajno niži rezultati MZZ od KG grupa na razmeni, individuaciji i nadgledanju, a značajno viši na zahtevima, kontroli, odbacivanju, kažnjavanju i psihološkoj kontroli. MZZ se razlikuje od MOZ na sedam dimenzija (nema razlike na varijabli kontrola), a MOZ od KG na razmeni, individuacija, kažnjavanju i psihološkoj kontroli - razlike su manje izražene nego između MZZ i KG. Kanonička diskriminativna analiza pokazuje jednu značajnu diskriminativnu funkciju, koja objašnjava 29,9% međugrupne varijanse i najviše je pozitivno povezana sa nadgledanjem, individuacijom i razmenom, a nešto je niže negativno povezana sa psihološkom kontrolom, zahtevima i kažnjavanjem. Funkcija najizrazitije razdvaja KG od MZZ, koja ima najniži grupni centroid. Rezultati ukazuju na specifičnosti porodičnih odnosa mladića lišenih slobode; posebno je interesantan nalaz o značaju individuacije u porodici. Daju se smernice za preventivne programe.

Ključne reči: maloletnička delinkvencija, antisocijalno ponašanje, krivična dela, lišenje slobode, porodica, majka, individuacija, emotivni odnosi, nadgledanje, kažnjavanje.

Pozitivno roditeljstvo kao alternativa telesnom kažnjavanju dece

Svi roditelji žele najbolje za svoju decu, ali ideje o tome šta je za dete najbolje ih ponekad navode da postupaju na načine koji nisu najadekvatniji iz mnogo razloga. Savremeni način življenja koji otežava usklađivanje različitih uloga koje roditelji imaju, uz sve veći nedostatak socijalnih mreža i podrške šire porodice kojoj se roditelji mogu obratiti za podršku, pomoć i savet, kao i svakodnevna izloženost stresnim situacijama, manjak jasnih smernica za postupanje u vaspitnim situacijama, dovode do toga da roditelji reaguju spontano i ishitreno i povređuju svoju decu, istovremeno povređujući sebe i uskraćujući sebi uživanje u roditeljstvu. Jedan od načina takvog reagovanja je i kada dete disciplinujemo primenjujući telesno kažnjavanje. Aktuelno, na inicijativu MRZBSP radi se na tekstu Zakona o izmenama i dopunama Porodičnog zakona i inicijalna dostupna verzija predviđa izričitu zabranu telesnog kažnjavanja dece, međutim ostaje da se vidi kada će taj zakon biti usvojen i stupiti na snagu. Bilo bi važno zakonom propisati i dužnost nadležnog ministarstva da pruži podršku u razvoju i primeni programa za roditelje kako bi ovladali veštinama potrebnim za obavljanje ovako važne uloge, ali i jačanje kompetencija profesionalaca koji treba da pružaju podršku roditeljima u ispunjavanju roditeljskih dužnosti. Centar za prava deteta sprovodi projekat "Prava deteta u politikama i praksi" u partnerstvu sa Save the Children International, koga finansira Vlada Švedske. Jedan od ciljeva ovog projekta odnosi se na unapređenje sistema zaštite dece od nasilja kroz zalaganje za uvođenje izričite zabrane telesnog kažnjavanja dece u svim okruženjima, promocije koncepta pozitivnog roditeljstva i važnosti korišćenja nenasilnih metoda vaspitanja dece.

Ključne reči: porodica, izazovi u roditeljstvu, telesnog kažnjavanja dece, pozitivno disciplinovanje dece.

Prikaz rezultata rada Savetovališta za decu i porodicu

Prikaz dosadašnjeg rada Savetovališta za decu i porodicu od marta 2015.godine kao usluge u okviru projekta IPA 2014-2017 „Pilotiranje usluga podrške porodici i usluge zaštite dece žrtava i svedoka krivičnih dela“, u prostoru Prihvatišta za urgentnu zaštitu zlostavljane dece. U radu je prikazano ko su korisnici usluge, razlozi upućivanja, i koji su efekti postignuti

U periodu od marta 2015 do marta 2019 godine upućena su 103 klijenta, od toga 64 porodice, 35 dece i mladih koji su aktuelno ili ranije na smeštaju 4 zaposlenih kao individualna supervizijska podrška. Od ukupnog broja upućenih porodica 13 nije uključeno u savetodavno terapijski rad (6 lična odluka da ne žele, 7 prestanak dostupnosti usluge za porodice koje nisu korisnici usluga CZODO). 3 dece i mladih nije se uključilo. Razlozi upućivanja porodica su pre svega podrška roditeljima u cilju jačanja roditeljskih kapaciteta i prevazilaženje porodičnih kriza (korektivan nadzor nad vršenjem roditeljskog prava, razvod roditelja, zlostavljanje i zanemarivanje u porodici) kako bi se preveniralo izdvajanje dece/mladih iz porodice ili obezbedili uslovi za reintegraciju porodice, odnosno povratak dece koja su bila na smeštaju. U radu sa 6 porodica nije došlo do povratka dece, ali je uspostavljen bolji kontakt između deteta/mlade osobe i roditelja u cilju zajedničke brige ustanove i porodice. Razlog za upućivanje je i specijalizovan tretman rada sa traumom dece i mladih žrtava zlostavljanja u porodičnom kontekstu ili od strane počinitelaca van porodice. Uključivani su podržavajući članovi porodice. Deca i mladi na smeštaju su upućivani usled teškoća koje pokazuju u svakodnevnom funkcionisanju u cilju njihove stabilizacije.

Ključne reči: deca, porodica, savetodavno terapijski rad, reintegracija, trauma.

